

MUZICA, MODALITATE DE EVANGHELIZARE:
PLANTAREA DE BISERICI LIBERE ÎN AUSTRIA ÎNTRE 1960-1990

FRANK HINKELMANN*

ABSTRACT. This historical contribution shows that free church missionaries and church planters in Austria discovered music as an evangelistic tool to address the “Austrian soul” since the early 1960s. Initially, it were German missionary organizations such as the Mission House Wiedenest Bible School, the mission organizations Neues Leben and the Janz Team that integrated music into their evangelistic mission work. Then, in the 1980s, Agape Austria (Campus Crusade for Christ) and Operation Mobilisation Austria which took up music as a tool in their evangelistic ministry in Austria.

KEY WORDS: evangelism, music, Austria, Church planting

Introducere: Austria și Muzica

Dacă cereți anglo-saxonilor un răspuns spontan la întrebarea: “Ce știți despre Austria?”, în marea majoritate a cazurilor răspunsul este: filmul *Sunetul muzicii*. Pe de altă parte, este de-a dreptul remarcabil că, până nu demult, aproape nici un austriac nu ar fi asociat *Sunetul muzicii* cu țara lui. Ceea ce a fost un succes de box-office în lumea anglo-saxonă, cunoscut până și de copii, a rămas în mare parte necunoscut în Austria – atât musical-ul, cât și filmul. Această situație s-a schimbat însă în ultimii ani, în special în punctele turistice din *Salzburger Land*, datorită excursiilor “Sunetul Muzicii” organizate acolo. Un exemplu, printre multe altele, de asociere a acestui film cu Austria este autobiografia americanului William (Bill) Wagner, fost misionar și plantator de biserici, care a contribuit la fondarea Facultății de Teologie Evanghelică (ETF) din Leuven (Belgia) și a Seminarului Biblic din Bonn. Cartea lui Wagner la care facem referire este *From Classroom Dummy to University President: Serving God in the Land of Sound of Music* din 2020.

* FRANK HINKELMANN este rectorul Seminarului Internațional „Martin Bucer”, o instituție evanghelică multinațională axată pe educație teologică și cercetare. Cercetarea făcută de Dr. Hinkelmann are în vedere în special mișcările pietiste, grupările evanghelice și bisericile non-denominaționale din Austria în principal și din Europa în general.

Dar, chiar dacă *Sunetul muzicii* a rămas în parte necunoscut austriecilor, asocierea dintre “muzică” și “Austria” este cu siguranță reală. Renumitul *Österreich Lexikon* arată că “Austria este considerată țara muzicii prin excelență și se definește în lume în primul rând prin muzică” (Bamberger 1995: 84; Rathkolb 2005: 52). Dacă vă întrebați care sunt austriecii importanți din istoria muzicii, veți întâlni nume precum Wolfgang Amadeus Mozart, Joseph Haydn, Anton Bruckner, Franz Schubert, dirijorul Herbert von Karajan, dar și cântăreți moderni precum Udo Jürgens, Peter Alexander, Falco sau, în prezent, Andreas Gabalier. Lista se poate extinde cu ușurință, încât să cuprindă mult mai multe nume, iar cele 3500 de coruri ce fac parte din “Chorverband Österreich”, incluzând aproximativ 105000 de cântăreți, vorbesc de la sine despre importanța muzicii în această țară (cf. Chorverband 2022). Prin comparație, Germania, care are de aproape zece ori mai mulți locuitori, are doar aproximativ 15000 de formații corale (vezi Statista 2022). Prin urmare, nu ar trebui să ne surprindă că relația specială a austriecilor cu muzica, în toată diversitatea ei, merită luată în considerare și în munca misionară. Relevanța “sufletului austriac” și a mentalității austriece în evanghelizare, în plantarea de biserici și în construirea de biserici este specială (Podobri 2011: 92-105).

Observații Preliminare

Acest articol se dorește o contribuție istorică ce prezintă și documentează utilizarea selectivă a muzicii în lucrarea de plantare a bisericilor libere din Austria între 1960-1990. Această limitare temporală este cauzată de specificul surselor disponibile nouă, având în vedere faptul că doar din anii 1960 există evidența unor eforturi deliberate de a folosi muzica în evanghelizare și plantarea de biserici. Încheierea studiului nostru cu anii 1990 a fost determinată de dispariția treptată a utilizării muzicii ca instrument de evanghelizare în cadrul activității de plantare de biserici a vremii, aspect motivat în parte de situația bisericilor libere, care în perioada respectivă au lăsat în urmă faza de pionierat și au intrat în faza de consolidare (cf. Hinkelmann 2014: 430-505). Deoarece acest articol are mai degrabă un scop istoric decât misionar-teologic, materialul de mai jos are caracter descriptiv, informator. Totodată, deoarece sursele folosite sunt în mare parte necunoscute și greu accesibile, am ales în mod deliberat să le prezentăm prin citări extensive pentru a da cititorului acces la informație.

Utilizarea Muzicii în Activitatea Misionară a Armatei Salvării

Un prim exemplu, timpuriu, de utilizare a muzicii în evanghelizare ne parvine de la deschiderea misiunii Armatei Salvării în Viena în anul 1926. Într-un raport făcut ulterior evenimentului se descriu următoarele:

Întregul corp muzical al Armatei Salvării din Berlin, 22 de ofițeri de stat major, suflători și cântăreți... au interpretat piese muzicale selectate... și astfel s-au prezentat bine la Viena, capitală iubitoare de muzică și cunoscătoare de muzică. Anterior, piesele fuseseră interpretate pe străzile Vienei, în fața mulțimilor de oameni nelipsite. Din nefericire, sala, în care se aflau aproximativ 1000 de persoane, a fost mult prea mică pentru a găzdui mulțimile care se înghesuiau. Mii de oameni nu au fost lăsați să intre de către forțele poliției desfășurate în mare număr. (Monsky 1927: 22)

Cu toate acestea, nu mai există surse care să documenteze utilizarea specifică a muzicii în evanghelizare și în activitatea de plantare de biserici la vremea respectivă. Câteva decenii mai târziu, un misionar și plantator de biserici american, privind înapoi la lucrarea sa care a început la mijlocul anilor 1960, remarcă oportunitatea folosirii muzicii, fapt ce dovedește că aceasta nu era încă o practică răspândită: "Austriecii au o preferință pentru muzică și artă. De asemenea, sunt sceptici dacă nu știu ceva. Muzica poate construi o punte. La țară, am cântat odată la acordeon cu vecinul și asta a fost o ocazie de a stabili relații" (Hinkelmann 2014: 91).

Utilizarea Muzicii în Congregațiile Creștine din Wiedenest

Folosirea muzicii ca unealtă în activitatea de evanghelizare și plantare de biserici devine o constantă abia din a doua jumătate a anilor 1960 și în principal în bisericile libere. Iată ce preciza anunțul unui astfel de eveniment din *Weckruf*, revista congregațiilor creștine Wiedenest din Austria, în vara anului 1967:

Cântărețul Franz Knies, ale cărui discuri au devenit populare cu prilejul a numeroase evenimente, a fost invitat într-un turneu în Austria. Knies combină performanțele muzicale solo cu propovăduirea lui Isus Cristos, pe care l-a experimentat personal în viața sa. Îi așteptăm cu nerăbdare vizita și ne rugăm ca Domnul să se reveleze prin acest tip foarte diferit de mărturie a Evangheliei. Serile muzicale sunt planificate, printre altele, în următoarele locuri: Wolfsberg (21 septembrie 1967), Judenburg (22 septembrie 1967), Knittelfeld (23 septembrie 1967) și Graz (24 septembrie 1967). (Knies 1967: 15)

Câteva luni mai târziu, un reportaj despre evenimentele organizate în jurul acestui cântăreț a apărut sub titlul “Evanghelizarea – cândva cu totul altfel”:

Evanghelizarea – altădată cu totul altceva: așa ne-am simțit la serile muzicale cu cântărețul de muzică *gospel* Franz Knies, organizate în Judenburg și Knittelfeld pe 21 și 23 septembrie 1967. Ambele evenimente, care au avut loc în spații publice, au înregistrat o participare numeroasă. Un procent mare din public era format din străini. Fie că Franz Knies a interpretat aproape exclusiv piese clasice, fie că, în cealaltă seară, a venit cu mai multe corale și cântece evanghelice pe lângă arii individuale, de fiecare dată a fost vorba de Evanghelia cântată. Înainte sau în timpul spectacolelor, a mărturisit despre Isus Cristos. Fiecare program a avut o linie bine gândită în cadrul temei. Vizitatorii au fost purtați în mijlocul evenimentelor din textul biblic – care a fost cântat de un tenor bariton. Prin intermediul benzilor și difuzoarelor, solistul însuși a asigurat un acompaniament orchestral excelent. Un ziar local descrie această metodă ca fiind “originală și impresionantă”. Serile au fost bine primite. “Experții” prezenți și-au exprimat, de asemenea, aprecierea. Aici au fost atinși oameni care, altfel, nu asistă la predici, așa că suntem foarte recunoscători Domnului pentru aceste serate evanghelice diferite, muzicale. (Klatt 1967: 16)

În aceeași vară, grupul muzical elvețian Bibellesbund a făcut un turneu în Austria și a sprijinit, printre altele, lucrarea misionară din Graz (Teilnehmer 1967: 8), iar în vara anului 1968, tineri germani au venit la Knittelfeld cu “tromboane, tobe, chitare electrice și voci minunate” (Augustin 1968: 8) și au primit permisiunea de a concerta în fiecare seară în piața principală a orașului pentru a atrage atenția asupra evenimentelor de evanghelizare ulterioare. Un raport asupra acestor evenimente consemnează:

Acest lucru a făcut ca populația să se ridice și să ia aminte. Ferestrele se deschideau și oamenii ascultau spectacolele. Din când în când se produceau ambuteiaje, pentru că toți voiau să audă ce era în piața principală. Locul se umplea cu tot mai mulți vizitatori în fiecare seară, iar la mese nu era suficient spațiu pentru a găzdui toți oaspeții. (Augustin 1968: 8)

Fără îndoială, cercetarea noastră ar putea continua cu multe alte exemple din perioada respectivă privind activitatea congregațiilor creștine din Wiedenest. Ne limităm însă la cele deja prezentate în ziarele citate și în *Weckruf*, revista congregațiilor creștine din Wiedenest, precum rubricile lui Eyl (1979: 10) și Czeskleba (1979: 15). Un fapt interesant de remarcat este durata scurtă a acestui mod de evanghelizare. Sursele de informare disponibile sugerează că, cel puțin în ce

privește activitatea misionară a celor din Wiedenest, accentul cade pe o nouă abordare la începutul anilor 1970, anume evanghelizarea prin film.

Muzica în Campaniile pentru Credință ale Agenției de Misiune “Neues Leben” și în Cruciadele de Evanghelizare “Janz-Team”

Ca mijloc de evanghelizare, muzica nu a fost folosită doar de congregațiile creștine din Wiedenest. Organizația misionară “Neues Leben”, fondată de Anton Schulte, a desfășurat numeroase “campanii pentru credință” în anii 1960, în special în orașele din Austria, unde muzica era văzută ca important instrument de evanghelizare. Astfel, pentru campania din Zeltweg, din nordul regiunii Styria, nu numai că s-a format un cor de 60 de cântăreți veniți din Germania, Austria, Elveția și Iugoslavia, dar a fost invitat și cântărețul american de operă Vernon Wicker, care a performat ca solist (Rath: 1969: 10).

O altă organizație misionară care și-a extins activitatea din Germania în Austria a fost Janz-Team. Fondată în 1954 de canadianul Leo Janz și având sediul în Pădurea Neagră, această organizație a desfășurat campanii de evanghelizare similare celor organizate de Neues Leben, muzica având un rol important pe întreg parcursul acestor evenimente (Walldorf 2019: 119-137). În Austria, primele activități de evanghelizare ale echipei Janz-Team sunt documentate la Linz în 1961. Un membru al personalului “Misiunii Populare” din Linz menționează “sute” de persoane care “au luat decizia de a-l urma pe Cristos”, printre care aproximativ 80 de membri ai “Misiunii Populare” (Mayrhofer 1962: 3-4). După 1970, Janz-Team și-a intensificat activitățile de evanghelizare în Austria. Numeroase rapoarte despre aceste campanii de evanghelizare sunt disponibile, și toate menționează rolul muzicii în cadrul evenimentelor. De exemplu, Larry Janz și cvartetul Janz-Team, numit “Ambasadorii”, au evanghelizat în perioada 4-11 noiembrie 1973 în sala Oficiului Muncii din Bludenz (Mauerhofer 1974: 7). Într-un raport asupra evenimentului, un colaborator implicat în eveniment subliniază în special legătura dintre evanghelizare și muzică: “Marele avantaj al acestei echipe a fost că se ocupa ea însăși de muzică, de cântat și de mesaj. Nouă, congregației, ni s-a cerut doar să ne rugăm pentru ei, să invităm și să aducem oameni interesați” (Mauerhofer 2006: 41).

În toamna anului 1973 a avut loc o “campanie pentru credință” și în Wels, cu același personal ca în Bludenz, la care au participat aproximativ 2000 de persoane. Cu toate acestea, punctul culminant din Wels a fost marșul interconfesional combinat cu un miting public în piața orașului: “Cu bannere, cântece și scandări, 250 de creștini din Wels și din împrejurimi au mărturisit ce înseamnă Isus pentru ei” (Funck 1973: 12). Alte evanghelizări de mare amploare au avut loc în

Linz, combinate cu trei evenimente muzicale speciale, ținute la uzinele siderurgice Voest-Alpine în toamna anului 1974 (Idea 1975: 12) și în noiembrie 1976 la Viena (Janz 1976: 13). Toate acestea fac parte din istoricul activităților echipei Janz-Team din Austria (cf. Mauerhofer 1981: 9-10).

La mijlocul anilor 1970, din ce în ce mai frecvent artiștii implicați în evanghelizare au început să vină din afara Austriei. În 1975, de exemplu, un ansamblu de muzică de la Columbia Bible College din Carolina de Sud a concertat la Graz pentru iubitorii de muzică clasică, dar și în cadrul unor adunări cu caracter evanghelistic (Taul 1975: 12). Totodată, Jonköping Brassband din Suedia a susținut un concert la Salzburg Mozarteum, în colaborare cu biserica pentecostală locală, și a cântat la două concerte în aer liber la Alter Markt (Wagner 1978: 10-11). La începutul anului 1981 sunt consemnate reprezentațiile Corului Tabor College din Hillsboro, Kansas, care a concertat și în Austria în cadrul turneului său european de la Linz și Viena, iar cântăreții asociați cu Janz-Team au concertat în mai multe orașe mai mici (Singet 1981: 9).

Muzica în Activitățile Organizațiilor “Operation Mobilisation” și “Agape Austria” din Anii ,80

În anii 1980, muzica a fost folosită în principal de organizațiile misionare pentru tineret Operation Mobilisation și Agape Austria (variantele austriece a Campus Crusade for Christ). Astfel, Agape Austria înființează propria filială muzicală sub numele de “Crescendo”, concentrându-și activitatea în zona Salzburg:

“Crescendo” – cine sau ce este? Crescendo a fost fondată în urmă cu opt ani la Basel, ca lucrare creștină neconfesională printre cântăreții de muzică clasică. De aici, mai multe “ramuri” ale ei s-au format în diferite țări europene [...]. În Austria, până în prezent există o astfel de “ramură” doar în Salzburg. Ideea principală a lucrării a fost formulată pe scurt astfel: “Mai multă muzică printre creștini – mai mulți creștini printre muzicieni!” [...]

Desigur, obiectivul nostru ca studenți la muzică în Salzburg este și să-i conducem pe alții la credința în Isus Cristos. La Universitatea Mozarteum avem o varietate de oferte pentru meditație, yoga, Zen și alte “grupuri de *self-discovery*”, motivul fiind evident: cei ce fac muzică se confruntă constant cu sentimentele și psihicul lor, căutând noi surse de putere. Adesea, Evanghelia le pare prea limitată studenților, care caută mai degrabă libertatea fără limite, gândirea pozitivă. Cu toate acestea, încercăm

să le aducem la cunoștință, în multe feluri, adevărul după care credința clar definită în Isus Cristos cel înviat este o eliberare. Am organizat deja de două ori concerte cu muzicieni creștini renumiți, care au spus câteva cuvinte despre credința lor personală în Isus Cristos prin piesele interpretate. Cântările cu mesaj spiritual interpretate de Yulio Imanaka în primul concert au fost deosebit de frumoase și emoționante. (Engelken (1994: 3)

Câțiva ani mai târziu, activitatea va fi reformulată, punându-se mai mult accent pe concerte în care aspectul evanghelistic este subliniat în mod explicit:

“Crescendo” înțelege și folosește muzica ca modalitate de a proclama Vestea Bună a lui Isus Cristos. Muzica poate fi descrisă un limbaj fără cuvinte, pe care Cel Atotputernic îl poate folosi pentru a vorbi cu ascultătorii și, bineînțeles, cu interpreții. (Kuhleber 1996: 9)

Operation Mobilisation a invitat pentru prima dată un grup muzical din Canada în vara anului 1979, grup care a făcut un turneu în Austria, a susținut concerte și a sprijinit activitatea de evanghelizare a altor echipe de ajutorare din teren. De atunci, muzica a devenit din ce în ce mai importantă ca mijloc de evanghelizare în activitățile acestei organizații. Unul dintre participanți nota:

Dumnezeu se folosește de echipa de muzică, și o mulțime neobișnuit de mare de oameni ascultă. 200 de persoane au fost în Eisenerz, iar după piesele muzicale locuitorii se întâlnesc cu echipa de evanghelizare staționată acolo. Alte 50 de persoane s-au adunat în Amstetten. Nu pare un număr mare, dar misionarul local ne-a spus că este cel mai mare număr de oameni pe care l-a întâlnit vreodată la un eveniment evanghelistic. (*Resume* 1979: 1)

La scurt timp după aceste evenimente, organizația a angajat un lider calificat din punct de vedere muzical, iar Operation Mobilisation Austria, ca parte a misiunii sale anuale de sensibilizare a tinerilor, și-a format propria echipă muzicală în primăvara anului 1982, numită “Siloah – Apă vie pentru Austria”. “Siloah” s-a pus la dispoziția bisericilor pentru concerte misionare și, în același timp, a avut ca obiectiv fondarea și promovarea altor grupuri muzicale austriece (vezi *OM-Kurier* 1973: 3). “Siloah” a susținut concerte de evanghelizare în toată Austria, dar și în Elveția, Germania și Norvegia (Gallmayer 1981: 33; Liezen 1981: 46). Iată ce scria în 1982 un ziar local din Austria, sub titlul “Concert neobișnuit”:

În multe locuri, "Siloah" este deja cunoscut ca grup atipic: o formație internațională cu o muzică variată, de la folk la gospel și până la stilul "cantautor", cu versuri care te fac să gândești. Kerry (din Canada) și Brigitte (din Elveția) cântă cu vocea, Wolfgang (din Austria) și Christoph (din Germania) cântă cu vocea și la chitară. Oybind (din Norvegia) cântă la chitară bas, Volker (din Germania) cântă la saxofon și clarinet, iar Welfhard (din Germania) cântă cu vocea și la clape. Cei șapte tineri din cinci țări s-au reunit timp de un an pentru a face muzică în Austria și a împărtăși cu alții experiențele lor cu Dumnezeu. Sunteți invitați la concertul lor din 24 august în sala Oficiului Muncii din Scheibbs. Intrarea este liberă, pentru că "Siloah" nu vrea să facă bani, ci să aducă bucurie. (Copie a unui articol de ziar, probabil *Erlaftalboten*, publicat în august 1982 în Scheibbs)

Numai în luna august 1982, "Siloah" a susținut concerte în orașele austriece: Braunau, Perg, Enns, St. Valentin, Purkersdorf, Tully, Ybbs, Melk, Viena, Mödling, Klosterneuburg, Hollabrunn, Horn, Korneuburg și Scheibbs (*OM-Kurier* 1982: 3). Operation Mobilisation a organizat, de asemenea, turnee de concerte evanghelice pentru cântăreți și grupuri străine, precum cântăreața americană Karen Lafferty, care a fost invitată de mai multe ori:

Aflată într-un turneu de concerte prin Austria, Karen Lafferty, de data aceasta însoțită de grupul muzical "Timotheus", a vizitat miercuri, 16 septembrie, și orașul Steyr, unde era deja cunoscută publicului de la două concerte anterioare. Aproximativ 200 de persoane, în special tineri, au umplut până la refuz vechiul și romanticul teatru al orașului. Tema unificatoare care a traversat atât interpretarea lui Karen Lafferty, cât și a grupului muzical a fost dragostea lui Dumnezeu pentru oameni. Dacă versurile în limba engleză au fost înțelese mai puțin, interpretarea lui Karen a creat o atmosferă remarcabilă, din care se desprinde clar dragostea ei. Prin mai multe mărturii, muzicienii și-au împărtășit experiențele cu Dumnezeu. După concert, fiecare vizitator a primit o carte cu dedicație din partea artistului. Au urmat multe conversații, și sperăm că și cărțile distribuite vor aduce roade în tăcere. (Reischl 1981: 53)

La începutul anilor '90, un grup olandez a efectuat un turneu în Austria în cadrul unei campanii de vară a Operation Mobilisation, interpretând "Patimile" lui Adrian Snell. Totodată, grupuri precum duo-ul finlandez-austriac *Outi und Lee* și grupul german-austriac *Tom, Chris und Artin* din Linz și-au folosit talentul muzical în eforturile misionare. După 1990, însă, remarcăm că utilizarea muzicii ca instrument de evanghelizare în activitățile de plantare de biserici a început să scadă.

Concluzii

Muzica atinge sufletul, iar austriecii sunt deosebit de deschiși spre muzică. Misionarii străini au remarcat și ei acest lucru, folosind muzica în mod special ca “instrument” de evanghelizare și plantare de biserici încă din anii 1960. Dacă, la început, organizațiile misionare Neues Leben și Janz-Team au fost primele care au folosit concertele sau contribuțiile muzicale în scop evanghelistic, practica s-a răspândit în anii '80, când organizații misionare precum Agape Austria și Operation Mobilisation au pus un mai mare accent pe evanghelizarea prin muzică. Totuși, utilizarea muzicii în evanghelizare s-a diminuat în mod considerabil și, probabil, nejustificat la începutul anilor '90, deși, așa cum dovedesc sursele citate, relevanța muzicii ca instrument în lucrarea misionară și de plantare de biserici în anii precedenți poate fi un model pentru viitor și în alte contexte.

Bibliografie

- Augustin D (1968) Ein besonderes Erlebnis in Knittelfeld. *Weckruf* 19(5): 8.
- Bamberger R et al. (1995) Music. În Bamberger R, Bamberger M, Bruckmüller E și Gutkas K (eds) *Österreich-Lexikon* 2, 84. Vienna. Verlagsgemeinschaft Österreich-Lexikon.
- Czeskleba W (1979) Berner Bibellesebund-Musik in Österreich. *Weckruf* 21(5): 15.
- Ein T (1967) Schweizer Bibellesebund-Musikgruppe in Österreich. *Weckruf* 18(6): 8.
- Engelken S (1994) Crescendo. *Sicht und Einsicht* 5(1): 3.
- Eyl H (1979) Offene Abende im Grazer Minoritensaal. *Weckruf* 21(5): 10.
- Funck H (1973) Feldzug für Christus in Wels. *Weckruf* 24(6): 12.
- Gallmayer W (1981) Amstetten: Konzert mit “Siloah”. *Quelle des Lebens* 24(4): 33.
- Hinkelmann D, Hinkelmann F (2011) *Mehr als Studenten, Klapperkisten und Traktate*. Studien zur Spiritualität, Transformation und Gemeindebau in Österreich 2. Bonn: VKW.
- Hinkelmann F (2014) *Die Evangelikale Bewegung in Österreich. Grundzüge ihrer historischen und theologischen Entwicklung 1945-1998*. Studien zur Geschichte christlicher Bewegungen reformatorischer Tradition in Österreich 8. Bonn: VKW.
- Idea (1975) Großevangelisation mit dem Janz-Team in Linz. *Weckruf* 26(1): 12.
- Janz T (1976) Ja zu Christus – Großevangelisation mit dem Janz-Team. *Weckruf* 27(3): 13.
- Klatt M (1967) Evangelisation – einmal ganz anders. *Weckruf* 18(6): 16.
- Knies F (1967) Musikalische Abende mit Franz Knies. *Weckruf* 18(4): 15.
- Kuhleber Y (1996) Eine Sprache ohne Worte. *Einsicht* 1: 9.

- Liezen (1981) Missionseinsatz. *Quelle des Lebens* 24(5): 46.
- Mauerhofer M, Mauerhofer A-M (1974) Mission. Österreich. *Christus im Brennpunkt* 7(1): 7.
- Mauerhofer M (2006) Mein letztes Jahr im Ländli. In Pojer H (ed) *Von den Anfängen der Evangelikalen Freikirchen in Bludenz und Feldkirch*, 41. Bludenz: Bibelinstitut Bludenz.
- Mauerhofer W, Mauerhofer E (1975) Missions, Gebets und Nachrichtenbrief. *Christus im Brennpunkt* 8(1): 9-10.
- Mayrhofer D (1962) Linz – Volksmission! *Stimme aus Österreich* 13(3): 3-4.
- Monsky M (1927) Die Heilsarmee. *Wahrheit und Liebe* 23: 22.
- OM-Kurier Österreich (februarie 1972).
- OM-Kurier Österreich (august 1982).
- OM Report (septembrie/octombrie 1979).
- Podobri M (2011) *Transformation in Österreich: Kultur und gesellschaftsrelevanter Bau des Reiches Gottes im freikirchlichen Kontext*. Studien zur Spiritualität, Transformation und Gemeindebau in Österreich 1. Bonn: VKW.
- Rath E (1969) Feldzug des Glaubens in der Obersteiermark. *Weckruf* 20(4): 10.
- Rathkolb O (2005) *Die paradoxe Republik: Österreich 1945 bis 2005*. Vienna: Paul Zsolnay Verlag.
- Reischl M (1981) Steyr: Konzert mit Karen Lafferty. *Quelle des Lebens* 24(6): 53. *Resume* 26 (1979).
- Singet dem Herrn ein neues Lied! (1981) *Quelle des Lebens* 24(2): 9.
- Taul H (1975) Konzerte des Musikensembles des Columbia Bible Colleges (USA) in Graz. *Weckruf* 26(5): 12.
- Wagner M (1978) Jönköping Brass Band. *Lebensbotschaft* 31(6): 10-11.
- Wagner W (2020) *From Classroom Dummy to University President: Serving God in the Land of Sound of Music*. WEA World of Theology Series 16. Bonn: VKW.
- Walldorf F (2019) A Friendly Space: Popular North American Evangelical mission to Germany from the 1950s to the 1990s. In Corrigan J, Hinkelmann F (eds) *Return to Sender: North American Evangelical Mission to Europe in the 20th Century*, 119-137. Wien: Lit verlag.

Surse Internet

<https://www.chorverband.at/>. Accesat la 09.07.2022.

<https://www.outi-loves-lee.com/>. Accesat la 09.07.2022.

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/2837/umfrage/entwicklung-der-anzahl-der-choere-in-deutschland-seit-2002/>. Accesat la 04.06.2022.